

Private partnerships in early modern Antwerp (1621–1791)

Citation for published version (APA):

Naaktgeboren, P. (2024). Private partnerships in early modern Antwerp (1621–1791). [Doctoral Thesis, Maastricht University, University of Antwerp]. Maastricht University. <https://doi.org/10.26481/dis.20240111pn>

Document status and date:

Published: 01/01/2024

DOI:

[10.26481/dis.20240111pn](https://doi.org/10.26481/dis.20240111pn)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Abstract

This dissertation investigates private partnerships in seventeenth- and eighteenth-century Antwerp (1621–1791) from both a legal historical and a socioeconomic perspective. A private partnership was a consensual agreement that consisted of two or more people who had committed themselves to provide money, goods, or services towards a mutual activity for a certain limited or unlimited period and who had agreed upon the profits and losses as related to the individual contributions. While the legal-historical part of the dissertation focuses on the interaction between the ‘law in books’ and the ‘law in practice’, the socioeconomic part deals with the different functions partnerships could have in an early modern society. In this dissertation, the phrase the ‘law in books’ encompasses the local customary compilations and learned legal literature on partnerships, whereas the phrase the ‘law in practice’ refers to the partnership contracts that were brought to a notarial office as well as to privately drafted agreements. On the basis of a comparative analysis between, on the one hand, the relevant partnership clauses in two Antwerp customary compilations—the *Consuetudines impressae* (1582) and the *Consuetudines compilatae* (1608)—and legal reflections described in selected treatises, and, on the other hand, the entrepreneurs’ intentions found in the partnership contracts, this dissertation strives to shed more light on business structures in early modern Antwerp.

More specifically, the dissertation establishes the extent to which local legal regulations affected business practices and, conversely, the extent to which entrepreneurs complied with customary law. Additionally, it clarifies what underlying motivations prompted entrepreneurs to opt for a partnership. In this respect, early modern Antwerp proved to be an excellent case study because the customary compilations contain many clauses related to partnerships and due to the large number of notarial registers that have been preserved in the City Archives (*FelixArchief*) and State Archives (*Rijksarchief Antwerpen-Beveren*). This dissertation argues that the leading legal principle of contractual freedom in customary law and learned literature led to a wide variety of partnerships, since this legal principle gave entrepreneurs the opportunity to create a partnership of their choice and to adapt their business strategies to external circumstances. In short, due to the Eighty Years’ War for Dutch Independence (1568–1648) and a newly emerging trade barrier, the ‘closure’ of the Scheldt, Antwerp’s central commercial position in north-western Europe deteriorated rapidly. Despite the fact that the city managed to restructure its economy over the course of the seventeenth and eighteenth centuries, entrepreneurs were still confronted with a tense geopolitical context, economic fluctuations, and several socioeconomic trends, such as a shift in consumer preferences.

Regardless of the context, the city government did not issue additional regulations on partnerships, meaning that customary law, which consisted of mandatory rules regarding external liability and default rules regarding bookkeeping and unexpected deaths, functioned as a stable legal framework. However, by using a data set consisting of partnership contracts, this dissertation shows that as a result of contractual freedom, over time, partnerships evolved within but also partially deviated from the legal framework and that the ‘law in practice’ therefore gradually moved away from customary law. The first part of Chapter 1 presents the data resulting from the systematic archival research of the notarial registers for every fifth year for the period 1621–1791, which eventually led to the discovery of 221 partnership contracts. Likewise, the archival research in other archival collections yielded an additional 20 privately drafted agreements. In general, partnership contracts varied considerably in terms of the number of words and clauses as well as in terms of content. Although all partnership contracts put a stronger emphasis on internal relations at the cost of external relations, a comparative analysis makes clear that eighteenth-century partnership contracts were on average longer and employed a greater number of words towards creating legal security.

The second part of Chapter 1 gives an overview of the socioeconomic background of the partners as well as of the main activity, the geographical scope, and the duration of a partnership. It demonstrates that men and women from different tiers of society, from the less affluent to the more well-to-do entrepreneurs and from merchants to manual labourers were involved in setting up partnerships. While most partnership contracts were concerned with the commercial and industrial sectors, a substantial portion were also related to the transport, tax-farming, services, and agriculture sectors. Moreover, entrepreneurs conducted business activities not only in Antwerp and its vicinity, but also in other European regions, such as on the Iberian Peninsula and in the Dutch Republic. In spite of the fact that the commercial sector was the most prominent sector for partnership contracts in the seventeenth century, they slowly shifted to the industrial sector over the course of the eighteenth century, which also meant that the international trading network was subject to change. Additionally, the duration of partnerships varied from single-venture contracts to fixed-term and even lifelong contracts. Most strikingly, multiple partnerships had already effectively started for a substantial period before they actually became notarised.

The fundamental data presented in Chapter 1 form the basis for Chapters 2 through 6, which draw a comparison between the ‘law in books’ and the ‘law in practice’ and focus on the different functions a partnership could have in early modern Antwerp. This dissertation emphasises that partnerships fulfilled a wide range of functions in society. For the sake of

structure, the overarching analysis makes a distinction between basic, exclusive, and instrumental functionalities. Whereas a basic functionality refers to considerations such as making profits and an exclusive functionality refers to reducing risks and sharing costs, an instrumental functionality includes socioeconomic arguments for establishing a partnership. Each chapter zooms in on a specific functionality and starts with a description of the relevant clauses stipulated in customary law and of relevant aspects put forward in learned literature. With respect to the last phrase, this dissertation limits the overview to four jurists, namely the Flemish Leonardus Lessius (1554–1623), the Italian Hector Felicius (fl. sixteenth century), and the French Jacques Savary (1622–1690) and Robert-Joseph Pothier (1699–1772), whose books had a profound influence on the field of partnerships in the Low Countries. From there on, the second part of each chapter elaborates on the clauses in the partnership contracts as related to a specific functionality.

Chapter 2 deals with creating legally valid partnerships and with the basic functionality of combining the partners' individual contributions in order to make profits and to make ends meet. According to learned literature, the main constitutive elements of a partnership consisted of mutual consent, individual contributions, and a division of profits and losses, but the *Consuetudines compilatae* also stipulated that entrepreneurs should register a partnership before a notary. Nonetheless, concluding orally and privately drafted agreements was still common practice in the early modern period. By comparing several privately drafted agreements to notarised partnership contracts, the two types of documents show more similarities than differences, which indicates that entrepreneurs had acquired the necessary skills for creating partnerships without consulting a notary. Moreover, the data set demonstrates that most partners were capable of drawing up a fair and just partnership contract by adjusting the partners' individual contributions to the division of profits and losses. With regard to the individual contributions, entrepreneurs could invest liquid assets in the form of cash, credit, or loans in a partnership as well as non-liquid assets in the form of labour, immovable and movable goods, and intellectual capital. Furthermore, several eighteenth-century partnership contracts contained elements not only of a private partnership, but also of a chartered company, such as transferable shares.

Chapter 3 revolves around external liability and the exclusive functionality of sharing mutual risks. The matter of external liability is concerned with the different forms of liability, which are joint and several liability and limited liability, and with entity shielding, a term that refers to the extent the partnership assets were secured from the partners' personal creditors. Although entrepreneurs were probably acquainted with both legal concepts in early modern

Antwerp, the partnership contracts made hardly any explicit reference to forms of liability and paid little attention to protecting partnership assets. However, by analysing the company's name and the partner's responsibilities in day-to-day operations, two criteria mentioned in Antwerp customary law that are useful for identifying limited liability, it was evident that one group of partnership contracts integrated those criteria correctly, whereas a second group of partnership contracts contained contrasting criteria. Regardless of the difficulties in verifying forms of liability, limited liability proved uncommon in the data set, a finding that stands in conflict with some early modern jurists' opinion on its positive contribution to economic development.

Chapters 4 through 6 focus on internal relations and instrumental functionalities. Each chapter limits itself to one specific goal that was crucial for maintaining socioeconomic relationships. Chapter 4 delves deeper into creating legal security by means of making agreements on bookkeeping and by preparing for hypothetical situations. In this regard, a premature dissolution, a marriage, an illness, and an unexpected death were the most common events that partners anticipated in their partnership contracts. These clauses elaborated at length on what would happen if the partners were confronted with such an event. Chapter 5 explains that multiple partnerships were created for transferring existing and innovative knowledge and skills between the partners as well as for ensuring that knowledge and skills remained contained within a partnership. In that way, partnerships served as a useful instrument for circulating and acquiring intellectual capital. The final chapter, Chapter 6, argues that partnerships were erected for preventing or resolving conflicts. However, multiple legal notifications in the notarial registers indicate that a partnership contract itself could also give rise to disagreements.

To conclude, by analysing partnership contracts from different perspectives, this dissertation calls attention to the evolving relationship between the 'law in books' and the 'law in practice' concerning partnerships. For this matter, the notarial registers proved to be worth investigating as a way to better understand the development and use of partnerships in early modern Antwerp. In this way, this dissertation provides fresh insights into the entrepreneurs' attitude towards customary law as well as into the functions that both customary law and partnerships played in society. What clearly came to the fore in the partnership contracts was that contractual freedom and a wide range of socioeconomic considerations lay at the core of the partners' decision to opt for a partnership consisting of clauses of their preference. When establishing a partnership, agreements on external liability were thus not the highest priority for entrepreneurs to be committed to paper; instead, they were more concerned with maintaining internal relationships. As a result, partnerships as such contributed not only to the local economy, but also to the creation of a resilient society that could cope with future challenges.

Samenvatting (Dutch abstract)

Deze dissertatie onderzoekt personenvennootschappen in vroegmodern Antwerpen (1621–1791) vanuit een rechtshistorisch en sociaaleconomisch perspectief. Een personenvennootschap was een consensuele overeenkomst tussen twee of meer personen die zich hadden gecommitteerd om gedurende een bepaalde gelimiteerde of ongelimiteerde periode geld, goederen of diensten voor een gezamenlijke activiteit ter beschikking te stellen en die daarbij ook overeenstemming hadden bereikt over de winst- en verliesverdeling in relatie tot de individuele contributies. Daar waar het rechtshistorische deel zich richt op de interactie tussen de *law in books* en de *law in practice*, behandelt het sociaaleconomische deel de functies die vennootschappen in een vroegmoderne samenleving konden vervullen. In deze dissertatie omvat de frase *law in books* zowel het Antwerpse gewoonterecht als de rechtsleer aangaande vennootschappen, terwijl de frase *law in practice* verwijst naar vennootschapscontracten die door een notaris werden verleden alsook naar onderhandse vennootschapscontracten. De dissertatie beoogt de kennis van ondernemingsstructuren in vroegmodern Antwerpen te vergroten middels een comparatieve analyse tussen enerzijds de relevante vennootschapsclausules in twee Antwerpse costumiere compilaties, de *Consuetudines impressae* (1582) en de *Consuetudines compilatae* (1608), alsmede de juridische reflecties zoals beschreven in de geselecteerde verhandelingen, en anderzijds de intenties van de ondernemers zoals die in de vennootschapscontracten kunnen worden gevonden.

Meer specifiek stelt de dissertatie vast in welke mate de lokale rechtsregels de praktijk bepaalden en in welke mate ondernemers zich aan de regels hielden. Daarnaast zet deze dissertatie de onderliggende redenen van ondernemers voor de keuze van een vennootschap uiteen. In dit kader vormt vroegmodern Antwerpen een uitstekende casus, omdat de costumiere compilaties meerdere vennootschapsclausules bevatten en omdat een groot aantal notariële registers bewaard is gebleven, zowel in het Stadsarchief–FelixArchief als in het Rijksarchief Antwerpen-Beveren. Deze dissertatie beargumenteert dat het leidende rechtsbeginsel van contractvrijheid in het gewoonterecht en in de rechtsgeleerde verhandelingen heeft geleid tot een breed scala aan vennootschappen, omdat het rechtsbeginsel ondernemers de mogelijkheid gaf een vennootschap naar keuze te creëren en hun ondernemingsstrategieën te adapteren aan externe omstandigheden. In het kort: als gevolg van de Tachtigjarige Oorlog (1568–1648) en de nieuw ontstane handelsbarrière, de ‘sluiting’ van de Schelde, verslechterde de centrale handelspositie van Antwerpen in Noordwest-Europa in rap tempo. Ondanks dat de stad de economie wist te herstructureren gedurende de zeventiende en achttiende eeuw, zagen

ondernemers zich steeds geconfronteerd met een gespannen geopolitieke context, economische schommelingen en met enkele sociaaleconomische trends, zoals een verschuiving in de consumptievoorkeuren.

Ongeacht de context vaardigde het stadsbestuur geen nieuwe regelgeving voor vennootschappen uit, hetgeen betekende dat het gewoonrecht, dat bestond uit dwingende regels aangaande externe aansprakelijkheid en aanvullende regels aangaande het boekhouden en onverwachte overlijdens, fungeerde als een stabiel rechtsraamwerk. Op basis van een dataset bestaande uit vennootschapscontracten toont deze dissertatie echter aan dat als gevolg van contractvrijheid vennootschappen binnen maar ook gedeeltelijk buiten het rechtsraamwerk door de tijd heen evolueerden en dat zodoende de *law in practice* gradueel afstand nam van het gewoonrecht. Het eerste deel van Hoofdstuk 1 presenteert de data van een systematisch archiefonderzoek bestaande uit een vijfjaarlijkse steekproef van de notariële registers voor de periode 1621–1791, hetgeen uiteindelijk resulteerde in de ontdekking van 221 vennootschapscontracten. Tevens leidde het archiefonderzoek in andere archieffondsen tot een aanvulling van 20 onderhandse vennootschapscontracten. Over het algemeen varieerden vennootschapscontracten aanzienlijk met betrekking tot het aantal woorden en clausules alsook met betrekking tot de inhoudelijke aspecten. Hoewel alle vennootschapscontracten meer de nadruk legden op de interne relaties ten koste van de externe relaties, laat een comparatieve analyse zien dat achttiende-eeuwse vennootschapscontracten gemiddeld langer waren en meer woorden besteedden aan het creëren van rechtszekerheid op het vlak van de interne relaties.

Het tweede deel van Hoofdstuk 1 geeft een overzicht van de sociaaleconomische achtergrond van de partners alsmede van de hoofdactiviteit, de geografische speelruimte en de duur van een vennootschap. Het hoofdstuk laat zien dat mannen en vrouwen uit verschillende lagen van de samenleving, van de minderbedeelde tot de goedbedeelde ondernemers en van kooplieden tot handwerklieden, betrokken waren in het opzetten van vennootschappen. Alhoewel de meeste vennootschapscontracten betrekking hadden op de commerciële en industriële sectoren, was ook een substantieel deel ervan gerelateerd aan de sectoren transport, pacht, dienst en landbouw. Bovendien verrichtten ondernemers niet enkel activiteiten in (de omgeving van) Antwerpen, maar ook in andere Europese regio's, zoals het Iberisch schiereiland en de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Waar in de zeventiende eeuw de commerciële sector nog de prominentste sector was in vennootschapscontracten, veranderde dat gedurende de achttiende eeuw langzaam naar de industriële sector, hetgeen er ook toe leidde dat het internationale handelsnetwerk aan verandering onderhevig was. Daarnaast varieerde de duur van vennootschappen: van eenmalige ondernemingen tot contracten met een

beperkte termijn en zelfs tot levenslange contracten. Het opvallendste was toch dat meerdere vennootschappen vaak al enige tijd eerder effectief waren begonnen, nog voordat een notaris de oprichtingsakte daadwerkelijk had verleden.

De in Hoofdstuk 1 gepresenteerde fundamentele gegevens vormen de basis voor de Hoofdstukken 2 tot en met 6, die een vergelijking trekken tussen de *law in books* en de *law in practice* en die zich richten op de verschillende functies die een vennootschap in vroegmodern Antwerpen kon hebben. Deze dissertatie beklemtoont dat vennootschappen een breed scala aan functies in de samenleving vervulden. Omwille van de structuur maakt de overkoepelende analyse een onderscheid tussen een basisfunctionaliteit en exclusieve en instrumentele functionaliteiten. Terwijl een basisfunctionaliteit verwijst naar het maken van winst en een exclusieve functionaliteit onder meer naar het reduceren van risico's en het verdelen van kosten, omvat een instrumentele functionaliteit sociaaleconomische argumenten voor het oprichten van een vennootschap. Elk hoofdstuk zoomt in op een specifieke functionaliteit en begint met een beschrijving van de relevante clausules uit het gewoonterecht en de relevante aspecten uit de rechtsleer. Deze dissertatie beperkt het overzicht omtrent de rechtsleer tot vier juristen, namelijk de Vlaming Leonardus Lessius (1554–1623), de Italiaan Hector Felicius (fl. zestiende eeuw), en de Fransen Jacques Savary (1622–1690) en Robert-Joseph Pothier (1699–1772), wier boeken een diepgaande invloed hebben gehad op het vennootschapswezen in de Lage Landen. Vervolgens gaat het tweede gedeelte van elk hoofdstuk dieper in op de clausules in de vennootschapscontracten die gekoppeld zijn aan een bepaalde functionaliteit.

Hoofdstuk 2 bespreekt het creëren van rechtsgeldige vennootschappen en de basisfunctionaliteit inzake het samenvoegen van individuele contributies met als doel om winst te maken en rond te komen. Volgens de rechtsleer bestonden de voornaamste constitutieve elementen van een vennootschap uit mutueel consent, uit individuele contributies en uit een winst- en verliesverdeling, maar de *Consuetudines compilatae* stipuleerde ook dat ondernemers verplicht waren een vennootschap voor een notaris te verlijden. Het afsluiten van mondelinge en onderhandse overeenkomsten was desalniettemin nog steeds de gangbare praktijk in vroegmodern Antwerpen. Een vergelijking tussen onderhandse en door een notaris verleden vennootschapscontracten laat zien dat beide documenten meer overeenkomsten dan verschillen bevatten, hetgeen aanduidt dat ondernemers voldoende kennis en kunde hadden om een vennootschap op te richten zonder consultatie van een notaris. Bovendien maakt de dataset duidelijk dat de meeste partners in staat waren om eerlijke en billijke vennootschappen op te stellen door de individuele contributies van de partners af te stemmen op de winst- en verliesverdeling. Ondernemers konden liquide middelen in de vorm van cash, krediet of een

lening in een vennootschap investeren alsmede non-liquide middelen in de vorm van arbeid, roerende en onroerende goederen en intellectueel kapitaal. Verder bevatten sommige achttiende-eeuwse vennootschapscontracten niet enkel elementen van een personenvennootschap, maar ook van een kapitaalvennootschap, zoals verhandelbare aandelen.

Hoofdstuk 3 beschrijft de externe aansprakelijkheid en de exclusieve functionaliteit voor het verdelen van het onderlinge risico. De notie van externe aansprakelijkheid heeft betrekking op de verschillende aansprakelijkheidsvormen, namelijk hoofdelijke en gedeelde aansprakelijkheid en beperkte aansprakelijkheid, en op *entity shielding*, een term die verwijst naar de mate van bescherming van het vennootschapsvermogen tegen de persoonlijke crediteuren van de individuele partners. Hoewel ondernemers waarschijnlijk bekend waren met beide rechtsconcepten in vroegmodern Antwerpen, verwezen de vennootschapscontracten nauwelijks expliciet naar aansprakelijkheidsvormen en besteedden ze weinig aandacht aan het veiligstellen van het vennootschapsvermogen. Uit een analyse van de vennootschapsnaam en de verantwoordelijkheden van de partners aangaande de dagelijkse activiteiten, twee criteria uit het Antwerpse gewoonterecht die behulpzaam zijn voor het vaststellen van beperkte aansprakelijkheid, kwam echter naar voren dat een groep van vennootschapscontracten de criteria correct integreerde en dat een tweede groep van vennootschapscontracten tegenstrijdige criteria bevatte. Ongeacht de moeilijkheden in het verifiëren van aansprakelijkheidsvormen staat vast dat beperkte aansprakelijkheid weinig voorkwam in de dataset. Deze bevinding botst met de opinie van sommige vroegmoderne juristen die aan beperkte aansprakelijkheid een positieve bijdrage aan de economische ontwikkeling toedichtten.

De Hoofdstukken 4 tot en met 6 richten zich op de interne relaties en de instrumentele functionaliteiten. Elk hoofdstuk beperkt zich tot één specifiek doel dat cruciaal was voor het onderhouden van sociaaleconomische relaties. Hoofdstuk 4 gaat dieper in op het creëren van rechtszekerheid middels afspraken over het bijhouden van de boekhouding en middels het voorbereiden op hypothetische situaties. In dit kader vormden een premature dissolutie, huwelijk, ziekte, en een onverwacht overlijden de meest voorkomende gebeurtenissen waarop partners anticipeerden in vennootschapscontracten. Deze clausules weidden uitgebreid uit over wat er zou gebeuren als de partners zich geconfronteerd zagen met een dergelijke gebeurtenis. Hoofdstuk 5 legt uit dat meerdere vennootschappen werden opgezet met als doel om bestaande en innovatieve kennis en vaardigheden te delen tussen partners of om bepaalde kennis en vaardigheden binnen een vennootschap te houden. Zodoende diende een vennootschap als een nuttig instrument voor het circuleren en het bemachtigen van intellectueel kapitaal. Het laatste hoofdstuk, Hoofdstuk 6, beargumenteert dat vennootschappen werden opgericht om conflicten

te voorkomen of om op te lossen. Nochtans, zoals blijkt uit meerdere aanzeggingen in de notariële registers, kon een vennootschapscontract zelf ook de aanleiding vormen tot een meningsverschil.

Tot slot, door vennootschapscontracten vanuit verschillende perspectieven te analyseren, vestigt deze dissertatie de aandacht op de evoluerende relatie tussen de *law in books* en de *law in practice* aangaande vennootschappen. Het uitpluizen van de notariële registers bleek zeer waardevol voor het onderzoek naar de ontwikkeling en het gebruik van vennootschappen in vroegmodern Antwerpen. Op deze manier levert deze dissertatie nieuwe inzichten op in de attitude van ondernemers in relatie tot het gewoonterecht alsook in de functies die het gewoonterecht en de vennootschappen in een samenleving hadden. Wat duidelijk naar voren kwam in de vennootschapscontracten was dat contractvrijheid en een breed scala aan sociaaleconomische consideraties ten grondslag lagen aan de beslissing van ondernemers om te kiezen voor een vennootschap met clausules naar eigen voorkeur. Tijdens de oprichting van een vennootschap vormden afspraken over externe aansprakelijkheid dus niet de hoogste prioriteit voor ondernemers om op papier vast te leggen. Integendeel, zij waren meer bezorgd om de interne relaties. Dientengevolge droegen vennootschappen niet enkel bij aan de lokale economie, maar ook aan het creëren van een veerkrachtige samenleving die om kon gaan met toekomstige uitdagingen.